

ОБ'ЄКТИВНІ КОРЕЛЯТИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ ЗА СОЦІАЛЬНИМ СПРЯМУВАННЯМ І СУБ'ЄКТНІСТЬ У НАВЧАННІ

Косянчук Сергій Володимирович
кандидат педагогічних наук
старший науковий співробітник відділу дидактики
Інститут педагогіки НАПН України

У закладах загальної середньої освіти педагогічні технології профільного навчання за соціальним спрямуванням – це не окрема «каста» технологій. Це напрям реалізації цих технологій, детермінований соціальними аспектами, що вказує на необхідність розроблення та обґрунтування відповідної моделі їх реалізації. Актуальність порушеної проблеми зумовлюється низкою чинників, серед яких ми акцентуємо на: аксіологічній ситуації, що склалась в умовах пандемії, екстраполяції освітнього середовища закладів освіти у віртуальний простір (виконання педагогічними працівниками своїх професійних обов'язків у режимі дистанційності); аксіологічній безпеці як такій [1] і ціннісно-сміслових орієнтаціях здобувачів профільної освіти [2]; аналогових підручниках, які є засобом розвитку життєвих компетентностей здобувачів освіти [3] і які без своїх електронних версій втрачають цінність у процесі дистанційного навчання; векторах розвитку профільної освіти і педагогічних технологіях профільного навчання в умовах нової української школи [4]; соціально-економічних, суспільно-політичних потрясіннях, викликаних глобальними пандемійними настроями.

На прикладах реалізації дистанційного навчання здобувачів освіти ми переконалися, що нівелюються вироблені моделі організації суб'єкт-суб'єктної взаємодії, а завдання з навчання учнів утруднюються. Одна з моделей реалізації педагогічних технологій за соціальним спрямуванням в умовах профільного навчання може корелювати з Класифікатором професій [5] і може бути ефективно зреалізована в умовах дистанційної освіти. Звичний процес навчання у закладах загальної середньої освіти переслідував визначені мету і завдання. Знаннева інформація (підручники, посібники і т.ін.), пізнавальна активність учнів, рефлексія суб'єктів освітнього процесу, за потреби, піддавалися оперативному аналізу, моніторингу, викликалі адекватне реагування адміністрацій шкіл, учителів-предметників, психологів і/чи соціальних педагогів. Наразі, дистанційне навчання позбавлене цього. Учителі ледь встигають забезпечити реалізацію системи уроків (відео, аудіо, презентації, текстові вказівки тощо; домашні завдання, іноді – тести для перевірки виконаних завдань). З іншого боку, інтерес здобувачів освіти до таких уроків знижується, алгоритм дистанційного навчання прямує до нестабільності, а система контролю вичерпує себе.

На наше переконання, учнів можна зацікавити у процесі дистанційного навчання різноманітною інформацією про світ професій. За відправну точку можна взяти «Класифікатор професій» (додатково – розширені характеристики професій) і за таким «сценарієм» спонукати учнів до самоосвіти, тобто викликати рефлексію на таку інформацію. Акцентувати, передусім, слід на тих професіях, які можна віднести до профілів навчання у конкретній школі, гімназії чи ліцеї. Дидактично й методично виправданою буде для учнів інформація про те, що за рівнем здобутої освіти людей класифікують за дев'ятьма параметрами. Уміло подана інформація обов'язково викличе рефлексію і вестиме здобувачів освіти до висновку, що освіта – метачинник майбутньої професійної діяльності і основа для їх становлення у суспільстві.

Отже, за рівнем здобутої освіти людей поділяють на:

(1) законодавців, вищих державних службовців, керівників, менеджерів (управителів) (професії, пов'язані зі здійсненням управлінських функцій та керівництва);

(2) професіоналів (володіють високим рівнем знань у галузі фізичних, математичних, технічних, біологічних, агрономічних, медичних чи гуманітарних наук);

(3) фахівців (виконання спеціальних робіт, пов'язаних із застосуванням положень і використанням методів відповідних наук, а це – молодші спеціалісти, бакалаври, спеціалісти, котрі пройшли післядипломну підготовку (стажування, інтернатуру, клінічну ординатуру і т.п.);

(4) технічних службовців (знавці у питаннях підготовки, збереження, відновлення інформації та здійснення найрізноманітніших обчислень; секретарські обов'язки, запис та опрацюванням цифрових даних, обслуговуванням клієнтів тощо; а це – рівень кваліфікації «молодший спеціаліст»;

(5) працівників сфери торгівлі та послуг (забезпечення послугами, пов'язаними з поїздками, побутом, харчуванням, обслуговуванням, охороною, підтриманням правопорядку, торгівлею і т.ін.;

(6) кваліфікованих робітників сільського та лісового господарств, риборозведення та рибальства (знають сільськогосподарське виробництво, лісове господарство, розуміються на риборозведенні та рибному промислі; спроможні виконувати завдання з вирощування урожаю, розведення тварин, зі збереження та експлуатації лісів, орієнтуючись у питаннях ринку і реалізації продукції організаціям збуту, торговельним підприємствам чи окремим покупцям;

(7) кваліфікованих робітників з інструментом (професії, що передбачають знання, необхідні для вибирання способів використання матеріалів та інструментів, визначення стадій робочого процесу, характеристик та призначення кінцевої продукції; видобуток корисних копалин, будівництво, вироблення різної продукції;

(8) робітників з обслуговування, експлуатації та контролю за роботою технологічного устаткування, складання устаткування та машин (розроблення корисних копалин, нагляд за їх видобутком, ведення робочого процесу та

виробництво продукції на устаткуванні чи машинах, керування транспортними засобами, пересувними установками, складання виробів із деталей та вузлів;

(9) носіїв найпростіших професій (робіт) (використання ручних інструментів, продаж товарів на вулиці, збереження та охорона майна, прибирання, чищення, прання, прасування та виконання низькокваліфікованих робіт у видобувній, сільськогосподарській, риболовній, будівельній та промисловій галузях і т.ін. (для виконання професійних завдань достатньо базової загальної середньої освіти або початкової загальної освіти та мінімальної професійної підготовки на виробництві чи інструктажі) (за: [5]).

Позиції (1) та (9) не розглядатимемо, а от (2)–(8) мають безпосередній стосунок до порушеної проблеми. Тим більше, що декларується: «у загальній середній освіті важливо переглянути зміст <...>, здійснити реальну профілізацію <...>, повне методичне забезпечення, зокрема сучасними підручниками, іншими навчальними засобами, запровадження особистісно орієнтованих технологій навчання» [6]. Тож впливає, що реальна профілізація має ґрунтуватися на реаліях, тобто – відповідати специфіці професій і зважати на ієрархічну систему потреб людини.

Чи часто ми бачимо у змісті предметів суспільно-гуманітарного циклу інформацію про такі професії, як державний соціальний інспектор; експерт з регулювання соціально-трудових відносин; експерт із соціальної відповідальності; експерт із суспільно-політичних питань; менеджер із соціальної та корпоративної відповідальності; менеджер у соціальній сфері; науковий співробітник (археографія, археологія, географія, кримінологія, палеографія, соціологія); соціальний аудитор; соціальний інспектор; соціальний патолог; соціальний працівник; соціолог; соціолог з ефективності покарання правопорушників; соціолог промисловий; соціолог-кримінолог; фахівець з урегулювання конфліктів та медіації у соціально-політичній сфері; фахівець із соціальної допомоги вдома; фахівець із соціальної роботи; фахівець-організатор соціально-побутового обслуговування і т.ін.?

Якщо такого змісту обмаль, то чи варто дивуватися, що дистанційні уроки учням нецікаві, а домашні завдання виконуються невчасно і малоякісно.

Суб'єктність у навчанні як дидактичний феномен – визначальний чинник супротиву негативним впливам об'єктивних корелятивів реалізації педагогічних технологій профільного навчання за соціальним спрямуванням. Наближення змісту дистанційних уроків (і форм, методів, засобів тощо) до високого рівня рефлексійності – це і потреба, і проблема, і виклик сучасній освітній системі країни.

Список літератури

1. Косянчук С. Аксіологічний підхід до формування змісту профільного навчання як нагальна потреба і важлива складова стратегії освіти. *Дидактика: теорія і практика*. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. С. 67–71.

2. Васьківська Г. О., Косянчук С. В. Формування ціннісно-сміслових орієнтацій учнів старшої школи засобами змісту сучасного підручника. *Проблеми сучасного підручника*. Київ: Педагогічна думка, 2011. Вип. 11. С. 107–120.

3. Бондаренко Н. В., Косянчук С. В. Розвиток життєвих компетентностей старшокласників засобами підручника української мови. *Проблеми сучасного підручника*. Київ: Педагогічна думка, 2018. Вип. 21. С. 44–56.

4. Паламарчук В. Ф., Барановська О. В. Педагогічні технології навчання в умовах нової української школи: вектор розвитку. *Український педагогічний журнал*. 2018. № 3. С. 60–66.

5. *Класифікатором професій*. URL: <https://www.buhoblik.org.ua/kadry-zarplata/trudoustrojstvo/3978-klasifikator-profesij.html>

6. *Біла книга національної освіти України* / [за ред. В. Г. Кременя]. Київ, 2009. URL: http://www.ippo.edu.te.ua/files/news/01_bila_knuga_osvity_proekt.doc